

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcov **1/ F. S.**, bývajúceho vo V., **2/ G. S.**, bývajúcej vo V., obaja zastúpení JUDr. J. P., advokátom v D., proti žalovaným **1/ M. S.**, so sídlom v M., **2/ L. Ž.**, bývajúcemu v L., **o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam**, vedenej na Okresnom súde Lučenec pod sp. zn. 5 C 209/2007, v konaní o dovolaní žalobcov proti uzneseniu Krajského súdu v Banskej Bystrici z 10. mája 2010 sp. zn. 17 Co 7/2010, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici z 10. mája 2010 sp. zn. 17 Co 7/2010 v napadnutej, konanie zastavujúcej časti **z r u š u j e** a vec mu v tomto rozsahu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Žalobou podanou na Okresnom súde Lučenec 19. decembra 2007 sa žalobcovia domáhali určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, ku ktorým mala nadobudnúť vlastníctvo žalovaná 1/ na základe absolútne neplatnej kúpnej zmluvy zo 17. apríla 1997, uzavretej medzi žalobcami ako predávajúcimi v zastúpení P., a.s. a žalovanou 1/ ako kupujúcou a P., a.s. ako záložným veriteľom (ďalej len „kúpna zmluva“). Neplatnosť kúpnej zmluvy videli najmä v jej rozpore s § 299 Obchodného zákonníka a v rozpore so záložnou zmluvou z 21. augusta 1995, ktorú uzavreli s P., a.s. za účelom zabezpečenia jej pohľadávky (ďalej len „záložná zmluva“).

Okresný súd Lučenec rozsudkom z 26. októbra 2009 č.k. 5 C 209/2007-305 v spojení s opravným uznesením z 12. januára 2010 č.k. 5 C 209/2007-338 určil, že vlastníckmi nehnuteľnosťami zapísaných na žalovanú 1/ na LV č. X., rodinný dom, súp.č. X. na KN parc.č. X. spolu s KN parc. č. X., zastavaná plocha o výmere X. m², rodinný dom súp. č. X.

postavený na KN parc.č. X. spolu s KN parc. č. X., zastavaná plocha o výmere X. m², KN parc.č. X., zastavaná plocha o výmere X. m² a KN parc. č. X., zastavaná plocha o výmere X. m² (ďalej len „sporné nehnuteľnosti“) sú žalobcovia v podiele 1/1. Žalobu proti žalovanému 2/ o určenie, že žalobcovia sú vlastníkami nehnuteľností zapísanými na LV č. X., radová garáž súp.č. X., postavená na parc. č. X. spolu s KN parc. č. X. o výmere X. m² (ďalej len „ostatné nehnuteľnosti“) v podiele 1/1 zamietol. Žalovanú 1/ zaviazal k povinnosti zaplatiť žalobcom náhradu trov konania v sume 16 580,42 Eur na účet ich právneho zástupcu a štátu náhradu trov konania v sume 179,09 Eur na účet Okresného súdu Lučenec, všetko v lehote 3 dní od právoplatnosti rozsudku. Žalovanému 2/ náhradu trov konania nepriznal. V odôvodnení svojho rozhodnutia okrem výpočtu vykonaného dokazovania vo veci samej (bez uvedenia záveru, ku ktorému na jeho základe dospel) sa zaoberal osobitne otázkou, či prejednaníu veci nebráni prekážka právoplatne rozhodnutej veci (res iudicata), a to rozsudok Okresného súdu Lučenec z 26. marca 2003 č.k. 14 Cb 399/2001-136, ktorý nadobudol právoplatnosť 24. marca 2004 (ďalej len „právoplatný rozsudok“), ktorým súd zamietol žalobu žalobcov o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy v konaní proti žalovaným 1/ U., a.s. (právnej nástupkyňi P., a.s.) a 2/ M. S.. Dospel pritom k záveru, že existencia tejto prekážky v konaní daná nie je. Svoj záver odôvodnil tým, že v konaní o určení vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, ako i v konaní o určení neplatnosti právnych úkonov týkajúcich sa zmien vlastníckych práv k nehnuteľnostiam je potrebné, aby rozsudok, najmä jeho výrok predstavoval vkladu schopnú listinu, t.j., aby nehnuteľnosti, ktoré sú predmetom konania, vrátane právnych úkonov týkajúcich sa nehnuteľností boli označené tak, aby na základe rozsudku mohli byť vykonané príslušné zmeny vlastníckych vzťahov v evidencii nehnuteľností. Dospel k názoru, že právoplatný rozsudok takéto vlastnosti nemá, pretože v jeho výroku zo šiestich znakov identifikujúcich kúpnu zmluvu boli správne označené len čísla parciel, ich výmery a dátum uzavretia kúpnej zmluvy. Nesprávne bol označený okruh účastníkov na strane predávajúcich (žalobcom 1/), číslo rozhodnutia Správy katastra nehnuteľností Lučenec o povolení vkladu (rozhodnutie sa netýkalo povolenia vkladu kúpnej zmluvy, ale vkladu záložnej zmluvy) a nesprávny bol aj údaj o právnych účinkoch vkladu. Z týchto dôvodov právoplatný rozsudok (zamietajúci žalobu o určenie neplatnosti zmluvy – pozn. dovolacieho súdu) nepovažoval za vkladu schopnú listinu a za rozhodnutie, ktoré by vyvolávalo právne účinky a bolo záväzné pre orgány.

Krajský súd v Banskej Bystrici na odvolanie žalovanej 1/ uznesením z 10. mája 2010 sp. zn. 17 Co 7/2010 rozsudok súdu prvého stupňa v spojení s opravným uznesením

vo výroku, ktorým súd žalobe vyhovel a určil, že vlastníkami sporných nehnuteľností sú žalobcovia, zrušil a konanie v tejto časti zastavil. Výroky o povinnosti žalovanej 1/ nahradiť žalobcom a štátu trovy konania zrušil a v tejto časti vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Proti výroku o zamietnutí žaloby vo vzťahu k žalovanému 2/ odvolanie podané nebolo, preto v tejto časti nadobudlo rozhodnutie právoplatnosť. Krajský súd na rozdiel od súdu prvého stupňa dospel k názoru, že právoplatný rozsudok Okresného súdu Lučenec sp. zn. 14 Cb 399/2001 bráni prejednaniu veci v tomto konaní. Svoje rozhodnutie odôvodnil § 159 ods. 3 O.s.p. a § 103 O.s.p. Uviedol, že Okresný súd Lučenec už v skončenom konaní 14 Cb 399/2001 rozsudkom zamietol žalobu žalobcov, ktorou sa domáhali posúdenia rovnakej skutkovej a právnej otázky, i keď odlišne formulovaným petitom, a to určenia neplatnosti kúpnej zmluvy, na základe ktorej došlo k prevodu sporných nehnuteľností, keď mal za to, že P., a.s. ako záložný veriteľ pri realizácii záložného práva postupovala v súlade so zákonom a nezistil ani rozpor s dobrými mravmi. Poukázal na to, že tento rozsudok bol potvrdený odvolacím súdom a stal sa právoplatným a dovolacím súdom bolo mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozhodnutiu odvolacieho súdu zamietnuté. Podľa názoru krajského súdu, podstatou oboch súdnych sporov je posúdenie, či sa žalovaná 1/ stala vlastníkom sporných nehnuteľností titulom kúpnej zmluvy. Uviedol, že nie je podstatné, že v skoršom konaní vystupovala ako účastník aj U., a.s. a v tomto konaní okrem žalovanej 1/ aj žalovaný 2/, keďže pre záver o existencii prekážky *res iudicata* o tom istom predmete konania, medzi tými istými účastníkmi je rozhodujúce, že žalobcovia a žalovaná 1/ boli účastníkmi oboch konaní.

Proti tomuto uzneseniu krajského súdu podali dovolanie žalobcovia s poukazom na ustanovenie § 237 ods. 1 O.s.p., § 241 ods. 2 písm. a/ v spojení s § 237 písm. f/ O.s.p. a § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. Navrhli napadnuté uznesenie krajského súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Podľa ich názoru v posudzovanom prípade nie je daná prekážka *res iudicata*, pretože nejde ani o totožnosť účastníkov, ani o totožnosť veci. Zdôraznili, že v tomto konaní sa posudzuje otázka vlastníckeho práva a v skoršom konaní sa posudzovala otázka platnosti kúpnej zmluvy. Tým, že súd meritórne o ich žalobe nerozhodol, porušil ich právo garantované čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a odňal im možnosť konať pred súdom. Okrem toho mali za to, že výrok právoplatného rozsudku je nevykonateľný, pretože kúpna zmluva, tak ako bola vo výroku právoplatného rozsudku špecifikovaná (nesprávnym označením účastníkov, číslom vkladu a právnymi účinkami vkladu) neexistuje, a preto takéto rozhodnutie je bez akýchkoľvek právnych účinkov a súdy ním nemôžu byť

viazané. Podľa ich názoru odvolací súd vec nesprávne právne posúdil tým, že nesprávne subsumoval zistený skutkový stav pod § 159 ods. 3 O.s.p. Zastavením konania im odňal možnosť konať pred súdom a znemožnil im dosiahnuť súdnu ochranu vo forme meritórneho rozhodnutia.

Žalovaná 1/ vo vyjadrení k dovolaniu sa stotožnila s rozhodnutím odvolacieho súdu. Navrhla dovolanie žalobcov odmietnuť a priznať jej náhradu trov dovolacieho konania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podali včas účastníci konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpení advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 237 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 3 O.s.p.), preskúmal napadnuté uznesenie odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1,2 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie žalobcov je dôvodné.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

Dovolací súd je podľa ustanovenia § 242 ods. 1 O.s.p. viazaný rozsahom podaného dovolania i uplatnenými dovolacími dôvodmi. Dovolacie dôvody, ktorými bolo dovolanie odôvodnené, dovolací súd pritom neposudzuje podľa toho, ako ich dovolateľ označil, ale podľa obsahu tohto opravného prostriedku. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež inými vadami, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Zákonné ustanovenie § 237 O.s.p. pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu (rozsudku alebo uzneseniu) odvolacieho súdu, ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka konať pred súdom a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom).

So zreteľom na obsah dovolania a tiež s prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1 O.s.p., dovolací súd osobitne skúmal, či v konaní došlo k odňatiu možnosti konať pred súdom (§ 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p. v spojení s § 237 písm. f/ O.s.p.).

Pod odňatím možnosti pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.) sa rozumie taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných práv, priznaných mu v občianskom súdnom konaní za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov. Táto vada konania znamená porušenie základného práva účastníka súdneho konania na spravodlivý proces, ktoré právo zaručujú v podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky okrem zákonov aj čl. 46 a nasl. Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

O vadu, ktorá je z hľadiska § 237 písm. f/ O.s.p. významná, ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi, a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné právo, ktoré mu právny poriadok priznáva.

Za takýto postup, odnímajúci účastníkovi konania možnosť pred súdom konať a zakladajúci prípustnosť dovolania treba považovať aj zastavenie konania pre nedostatok procesnej podmienky, ak záver súdu o tejto otázke nie je správny a konanie v skutočnosti nedostatkom podmienky konania netrpí.

Pri posudzovaní dovolania v preskúmvanej veci je zrejmé, že prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O.s.p. vyvodzovali žalobcovia z toho, že krajský súd im svojim rozhodnutím odňal možnosť konať pred súdom tým, že konanie zastavil, keď dospel k záveru, že prejednanie veci bráni prekážka veci rozhodnutej (res iudicata).

Dovolací súd námietku žalobcov uvedenú v dovolaní považuje za opodstatnenú.

Len čo sa o veci právoplatne rozhodlo, nemôže sa prejednávať znova (§ 159 ods. 3 O.s.p.). V zmysle § 103 O.s.p., súd kedykoľvek za konania prihliada na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať vo veci (podmienky konania). Podľa § 104 ods. 1 veta prvá O.s.p. platí, že ak ide o taký nedostatok podmienky konania, ktorý nemožno odstrániť, súd konanie zastaví.

Prekážka rozsúdenej veci (*res iudicata*) svojou podstatou patrí k procesným podmienkam a jej existencia (zistenie) v každom štádiu konania vedie k zastaveniu konania. Táto prekážka nastáva predovšetkým vtedy, ak sa má v novom konaní prejednať tá istá vec. O totožnosť veci ide vtedy, ak je daná totožnosť účastníkov konania a predmetu konania vyplývajúceho z rovnakých skutkových dôvodov a ak ide o to isté plnenie (*petit*), o ktorom už bolo právoplatne rozhodnuté. Pritom nie je významné, či rovnaké osoby majú v novom konaní rovnaké alebo rozdielne procesné postavenie (či ten, kto bol v skoršom konaní žalobcom, je žalobcom aj v novom konaní alebo má postavenie žalovaného, resp. či ten, kto v skoršom konaní vystupoval ako žalovaný, má alebo nemá v novom konaní procesné postavenie žalovaného). Konanie sa týka tých istých osôb aj v prípade, ak v novom konaní vystupujú právni nástupcovia pôvodných účastníkov konania (či už z dôvodu univerzálnej alebo singulárnej sukcesie). Ten istý predmet konania je daný vtedy, ak ten istý nárok alebo stav vymedzený žalobným *petitom* vyplýva z rovnakých skutkových tvrdení, z ktorých bol uplatnený (t.j. ak vyplýva z rovnakého skutku). Pre posúdenie, či je daná prekážka veci právoplatne rozhodnutej, nie je významné, ako súd po právnej stránke posúdil skutkový dej, ktorý bol predmetom pôvodného konania. Prekážka veci právoplatne rozhodnutej je daná aj vtedy, pokiaľ určitý skutkový dej (skutok) bol po právnej stránke v pôvodnom konaní posúdený nesprávne alebo neúplne (a tiež inak).

Pri riešení otázky, či právoplatný rozsudok v konaní sp. zn. 14 Cb 399/2001 bránil konaniu v tejto veci, bolo potrebné vziať na zreteľ, že v konaní vedenom na Okresnom súde Lučenec pod sp. zn. 14 Cb 399/2001 išlo „iba“ o žalobu o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy zo 17. apríla 1997. Okresný súd Lučenec rozsudkom túto žalobu zamietol a na odvolanie žalobcov odvolací súd jeho rozsudok potvrdil. Okresný aj krajský súd dospeli k záveru, že žalovaná banka postupovala pri realizácii záložného práva, zriadeného za účelom zabezpečenia svojej pohľadávky (úveru, poskytnutého žalobcom), v zmysle podmienok dohodnutých v záložnej zmluve, ktorý postup jej umožňovala mandátna zmluva, uzatvorená 21. augusta 1995, ktorou žalobcovia splnomocnili banku, podpísať v ich mene kúpnu zmluvu a predložiť príslušnej správe katastra návrh na vklad vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností. Na základe vykonaného dokazovania dospeli k záveru, že kúpna zmluva zo 17. apríla 1997 je platná a preto žalobu ako bezdôvodnú zamietli. Nezistili ani namietaný rozpor s dobrými mravmi pri realizácii záložného práva, keďže nehnuteľnosti boli odpredané v trhovej cene, stanovenej znalcom a nedošlo tým k poškodeniu žalobcov ako záložných

dlžníkov. Proti rozhodnutiu krajského súdu podal mimoriadne dovolanie generálny prokurátor Slovenskej republiky, ktoré dovolanie bolo dovolacím súdom zamietnuté ako nedôvodné a rozhodnutie okresného súdu v spojení s rozhodnutím krajského súdu tak zostalo právoplatné dňom 24. marca 2004.

Ako bolo vyššie uvedené, za tú istú vec v zmysle § 159 ods. 3 O.s.p. treba v inom konaní považovať ten istý nárok, o ktorom sa už právoplatne rozhodlo, ak sa opiera o ten istý právny dôvod vyplývajúci z totožného skutkového stavu. V danom prípade predmetom sporu je určenie vlastníctva k sporným nehnuteľnostiam, ktorý nárok (predmet konania) je iným nárokom (predmetom konania) ako je určenie neplatnosti právneho úkonu (kúpnej zmluvy), v ktorom konaní sa (spravidla) posudzujú iné otázky ako v konaní o určení vlastníckeho práva, resp. sa posudzujú len namietané dôvody neplatnosti určitého právneho úkonu. Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje na to, že žalobou na určenie neplatnosti kúpnej zmluvy sa priamo neurčuje existencia či neexistencia práva, resp. právneho vzťahu (vlastníctva). Ani prípadné určenie neplatnosti zmluvy, resp. zamietnutie žaloby ešte nemusí znamenať, že účastník je nositeľom práva, ktoré mu malo v dôsledku zmluvy zaniknúť, resp. že nie je nositeľom práva, ktoré mu v dôsledku zmluvy zaniklo, pretože právo mu mohlo zaniknúť, resp. ho mohol nadobudnúť aj neskôr na základe inej právnej skutočnosti. Ak súd právoplatne rozhodne o tom, že určitá zmluva (kúpna zmluva o prevode nehnuteľností) je platná alebo neplatná, týmto deklaratórnym súdnym rozhodnutím sa spravidla neriešia všetky otázky, aké by sa riešili v spore o určenie vlastníckeho práva, predovšetkým s konečnou platnosťou otázka, komu nehnuteľnosť patrí. Vlastníkom nemusí byť osoba, ktorá bola predávajúcim podľa kúpnej zmluvy, pretože za určitých podmienok mohlo dôjsť k zmene v osobe vlastníka a to prípadne ešte skôr, než bola posudzovaná kúpna zmluva uzatvorená.

Najvyšší súd Slovenskej republiky dospel k záveru, že určenie vlastníctva k predmetným nehnuteľnostiam doteraz nebolo predmetom súdneho konania. Z obsahu spisu ako i z pripojeného spisu Okresného súdu Lučenec sp. zn. 14 Cb 399/2001 síce vyplýva, že medzi žalobcami a žalovanou 1/ prebiehalo v minulosti súdne konanie týkajúce sa sporných nehnuteľností, avšak v tomto konaní sa súd zaoberal iba otázkou (ne)platnosti kúpnej zmluvy, nie aj otázkou určenia vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam. Pre toto určenie, je (vzhľadom na v žalobe namietané dôvody) právna otázka platnosti kúpnej zmluvy „len“ otázkou prejudiciálnou (predbežnou) vo vzťahu k existencii práva alebo právneho vzťahu (vlastníctva). Najvyšší súd Slovenskej republiky v tejto súvislosti poukazuje na to, že

v prípadoch, keď určitá otázka (platnosť zmluvy), ktorá pre iné konanie tvorí otázku prejudiciálnu, už bola právoplatne rozhodnutá a vyriešená priamo vo výroku rozhodnutia, si súd už túto otázku nemôže (pokiaľ nejde o iné skutočnosti, ktoré tu neboli v čase pôvodného konania a došlo k nim neskôr) predbežne posúdiť inak, pretože výrok takéhoto právoplatného rozsudku je preň záväzný a musí z neho vychádzať. Súd nemôže v takomto prípade vychádzať z iného záveru o existencii alebo neexistencii nároku medzi tými istými účastníkmi, a túto otázku nemôže sám v inom konaní znova posudzovať ani ako otázku predbežnú.

Najvyšší súd Slovenskej republiky tu poukazuje aj na rozhodnutie NS ČR 33 Cdo 666/2007, podľa ktorého, „Ak možno žalovať o určenie práva alebo právneho vzťahu, nie je daný naliehavý právny záujem na určení neplatnosti zmluvy, ktorá sa tohto práva alebo právneho vzťahu týka; tomu musí zodpovedať výrok. Právna otázka (platnosť zmluvy), o ktorej je v skutočnosti rozhodované, tak síce získava povahu otázky predbežnej vo vzťahu k existencii práva alebo právneho vzťahu (vlastníctva), možno však vyvodzovať, že je riešená priamo vo výroku rozhodnutia. Žalujúca strana ju totiž nepriamo (podmienené právnym záujmom) spravila predmetom určovacej žaloby. V takom prípade je riešenie predbežnej otázky záväzné pre ďalšie spory, resp. súd z neho vychádza.“

V ďalšom konaní preto bude úlohou odvolacieho súdu sa zaoberať vecou samou, to je určením vlastníckeho práva žalobcov a posúdiť, či rozhodnutie súdu prvého stupňa je vecne správne, či žalobcovia sú, alebo nie sú vlastníkami sporných nehnuteľností na základe zisteného skutkového stavu, pričom sa najskôr musí vysporiadať s otázkou viazanosti súdu právoplatným rozsudkom, v ktorom bolo rozhodované o (ne)platnosti kúpnej zmluvy, pretože v tomto konaní je otázka platnosti kúpnej zmluvy otázkou prejudiciálnou.

Skutočnosť, že v preskúmanom konaní došlo k procesnej vade podľa § 237 písm. f/ O.s.p. je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou, nemôže byť považované za správne.

Dovolací súd z dôvodov vyššie uvedených zrušil napadnuté uznesenie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie: Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 24. novembra 2011

JUDr. Eva S a k á l o v á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia : Bc. Patrícia Špacírová